

Nume de familie derivate din terminologia meșteșugurilor asociate prelucrării pieilor*

CZU: 392.91(=135.1)

<https://doi.org/10.52603/rec.2026.39.09>

Rezumat

Nume de familie derivate din terminologia meșteșugurilor asociate prelucrării pieilor

Meșteșugurile tradiționale au reprezentat, în societatea premodernă, ocupații indispensabile atât comunităților rurale, cât și celor urbane. Activitățile de prelucrare a pieilor au ocupat un loc central, prin utilitatea produselor obținute și rolul lor în viața cotidiană. Denumirile meseriilor din acest domeniu au funcționat nu doar ca termeni tehnici, ci și ca indicatori ai identității sociale, devenind repere stabile în sistemul de identificare nominală. Studiul analizează numele de familie derivate din denumiri de meserii precum *blănar*, *cizmar*, *cojocar*, *tăbăcar* și alte formații semantic înrudite. Inițial supranume descriptive, aceste apelative s-au transmis ereditar și s-au fixat ulterior ca patronimice stabile. Analiza include date privind frecvența actuală a acestor antroponime, conturând vitalitatea și răspândirea lor în antroponomia contemporană. Cercetarea propune o abordare interdisciplinară, la intersecția antroponimiei, istoriei sociale și antropologiei culturale. În acest fel, rezultatele cercetării contribuie atât la înțelegerea antroponimiei românești, cât și la reconstituirea unor aspecte ale vieții cotidiene și organizării muncii în comunitățile tradiționale, evidențiind relația dintre limbă, societate și cultură.

Cuvinte-cheie: nume de familie, meșteșug tradițional, prelucrarea pieilor, patrimoniu antroponimic

Резюме

Фамилии, происходящие от терминологии ремесел, связанных с обработкой кожи

Традиционные ремесла в досовременном обществе представляли собой незаменимые занятия как для сельских, так и для городских сообществ. Деятельность, связанная с обработкой кожи, занимала центральное место благодаря практической ценности готовых изделий и их роли в повседневной жизни. Названия профессий в данной сфере функционировали не только как технические термины, но и как показатели социальной идентичности, становясь устойчивыми ориентирами в системе номинативной идентификации. В исследовании анализируются фамилии, образованные от названий профессий, таких как *blănar*, *cizmar*, *cojocar*, *tăbăcar* и других семантически родственных образований. Первоначально описательные прозвища, эти апеллятивы передавались по наследству и впоследствии закрепились как устойчивые патронимические формы. Проведенный анализ включает данные о частотности этих антропонимов в современный период, демонстрируя их

устойчивость и распространенность в современной антропонимии. В статье используется междисциплинарный подход на основе антропонимии, социальной истории и культурной антропологии. Таким образом результаты исследования способствуют как пониманию румынской антропонимии, так и реконструкции отдельных аспектов повседневной жизни и организации труда в традиционных сообществах, выявляя взаимосвязь языка, общества и культуры.

Ключевые слова: фамилии, традиционное ремесло, обработка кожи, антропонимическое наследие

Summary

Family Names Derived from the Terminology of Crafts Associated with Leather Processing

Traditional crafts constituted indispensable occupations in premodern society for both rural and urban communities. Activities related to leather processing held a central position due to the practical value of the products obtained and their role in everyday life. The names of professions in this field functioned not only as technical terms but also as markers of social identity, becoming stable reference points within the system of nominal identification. The study analyzes surnames derived from occupational names such as *blănar*, *cizmar*, *cojocar*, *tăbăcar*, and other semantically related formations. Initially descriptive bynames, these appellatives were transmitted hereditarily and subsequently became established as stable patronymics. The analysis includes data on the current frequency of these anthroponyms, outlining their vitality and distribution in contemporary anthroponymy. The research adopts an interdisciplinary approach at the intersection of anthroponymy, social history, and cultural anthropology. In this way, the study contributes both to the understanding of Romanian anthroponymy and to the reconstruction of certain aspects of everyday life and labor organization in traditional communities, highlighting the relationship between language, society, and culture.

Key words: family names, traditional craft, leather processing, anthroponymic heritage

În uzul tradițional și documentar, termenul *prelucrare* funcționa ca un hiperonim, desemnând ansamblul operațiunilor prin care materia primă de origine animală era transformată și valorificată succesiv până la obținerea produsului finit. Termenul *piele* are valoare generică și include, în plan semantic, și *blana*, ca varietate a acesteia. În consecință, sintagma *prelucrarea pieilor* acoperă implicit și prelucrarea

blănilor (Olteanu 1957, Oancă 2022, Ischimji et al. 2025).

Opțiunea terminologică adoptată este justificată atât din perspectivă istorică, cât și metodologică, întrucât permite o abordare integratoare a activităților meșteșugărești și facilitează analiza coerentă a formării numelor de familie derivate din aceste ocupații. Totodată, aceasta reflectă adecvat structura social-economică premodernă, caracterizată prin delimitări adesea insuficient conturate între etapele procesului productiv și specializările profesionale.

Terminologia meșteșugurilor tradiționale de prelucrare a pieilor cuprinde ansamblul denumirilor de meserii asociate acestui domeniu. Deși multe dintre aceste meserii tradiționale au dispărut sau au suferit transformări de-a lungul timpului, urmele lor lexicale s-au păstrat în nume de familie, care funcționează astăzi ca veritabile vestigii lingvistice. Analiza acestor antroponime permite reconstituirea varietății meșteșugurilor practicate, a statutului social al purtătorilor înaintași și a contribuției acestora la conservarea patrimoniului lingvistic și cultural tradițional.

Pielea, ca material natural rezistent, a fost utilizată de-a lungul mileniilor în diverse forme, iar meșteșugurile asociate prelucrării acesteia au fost esențiale în viața cotidiană. Diversificarea produselor finite, legate de confecționarea îmbrăcăminte, a încălțăminte și a pieselor indispensabile satisfacerii unor utilități ale gospodăriei, a condus la apariția unor noi categorii de meșteșugari, care s-au organizat și s-au dezvoltat paralel și independent unele față de altele. Cercetătorul Șt. Olteanu menționează că prelucrarea pieilor a constituit una dintre cele mai importante ramuri din Moldova feudală, în cadrul căreia „se întâlneau cca 10 ramuri meșteșugărești, care se dezvoltau, paralel” (Olteanu 1959: 216). Astfel, la mijlocul secolului al XVII-lea, în industria pielăriei se atestă o amplă diversificare a categoriilor de meseriași: *argăsitori*, *bașcali*, *bătușari*, *blănari*, *caucari*, *cavași*, *căciulari*, *căputari*, *cârpaci*, *ciurari*, *cizmari*, *ciubotari*, *cojocari*, *condurari*, *cucari*, *curelari*, *cușmari*, *dubălari*, *hămurari*, *ișlicari*, *jercari*, *loderi*, *marochinieri*, *opincari*, *orgari*, *papugii*, *pieptărari*, *poșcari*, *potlogari*¹ „persoane care pun potloage la încălțăminte” (DLR 1980: 1146), *săhăidăcari*, *scurteicari*, *surtucari*, *șelari*, *șepcari*, *șustări*, *tăbăcari*, *tălpari*, *tălpălari* etc. Toți acești meseriași erau desemnați, în mod generic, și prin termenii *maiștri* sau „maistori” (Pamfile 1910: 38). Unele dintre aceste denumiri sunt cunoscute și astăzi, întrucât desemnează activități încă profesate (cf. *cizmar*, *cojocar*, *tăbăcar* etc.). Altele au ieșit din uz, deoarece se refereau la meserii care nu mai sunt practicate (cf. *cavaș*, *condurar*, *cucar*, *ișlicar* etc.).

Pe lângă dispariția sau ieșirea din uz a unor denumiri de meserii, o parte dintre acestea au cunoscut, în timp, modificări semantice semnificative, fiind marcate de sensuri ironice sau batjocoritoare. Astfel, unor termeni li s-a imprimat un sens depreciativ: *cârpaci* „persoană care lucrează prost”; *cojocar* „om incult”; *ișlicar* „boier retrograd”; *opincar* „șăran”; *papugiu* „om de nimic, care se ține de înșelăciuni”; *potlogar* „pungaș, escroc” etc. Aceste evoluții semantice, mai puțin onorabile, au putut influența atât frecvența, cât și modul de folosire ulterioară a acestor denumiri, contribuind la restrângerea ariei lor de utilizare ca termeni ocupaționali propriu-ziși și, implicit, la transformarea lor în etichete evaluative sau sociale.

La orașe, unde cerințele privind îmbrăcămintea, încălțăminte și harnașamentul erau mai mari, meșteșugarii pielari constituiau o categorie socială de bază. Ei se grupau pe ulițe și mahalale, care ulterior le-au purtat numele (Răileanu 2025: 95). După cum notează Olteanu și Șerban, „unul și același meseriaș îmbina prepararea materiei prime cu prelucrarea ei², adică <...> cizmarul era și pielar, și tăbăcar etc.” (Olteanu et al. 1969: 14). De asemenea, „întrucât procesul de circulație a mărfurilor era încă slab dezvoltat, meșteșugarul era în același timp și negustorul produselor sale” (Boldur 1970: 103).

Tăbăcitul (sau *tăbăcărutul*) constituie veriga inițială în procesul de producție din industria pielăriei și este menționat în sursele din Moldova mai frecvent în a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Operațiile de tăbăcire erau realizate de meșteșugari specializați, cunoscuți în documente sub nume de *tabaci*, *tăbăcari* sau *timari* (Iorga 1906: 171-172). „Prima mențiune în acest sens datează din 1530 și se referă la un oarecare Tador tăbăcar din Bîrlad” (Olteanu et al. 1969: 83). Termenul slavon corespunzător pentru *tăbăcar*, menționat în *Lexiconul slavo-românesc*, întocmit de Mardarie de la Cozia (1649), este *ycmap* (Crețu 1900: 269). La sfârșitul secolului al XVIII-lea, „din rândul tăbăcarilor se desprinde o categorie de meșteșugari care se ocupă numai cu tăbăcitul pieilor, ei numindu-se *argăsitori*” (Olteanu et al. 1969: 366). Operațiile de tăbăcire erau preocupări comune și altor categorii de meșteșugari specializați, inclusiv cizmari, cojocari etc. În general, tăbăcarii își aveau atelierele la periferia orașului sau târgului, pe marginea unei ape curgătoare, în aval de gospodăriile orașenilor și se mutau succesiv pe măsură ce așezările locuitorilor îi înconjurau.

Meșteșugul tăbăcitului era strâns legat de celelalte ramuri ale pielăritului, precum *blănăria*, *cojocăria*, *cizmăritul*, *curelăritul* și *șelăritul*.

Blănării și cojocarii „erau foarte numeroși în Moldova și mai ales în Țara Românească, unde sînt

menționați în mai bine de 60 de sate” (Olteanu et al. 1969: 132). În prima treime a secolului al XVII-lea, între aceste două categorii nu exista o delimitare hotărâtă. Ei „confeționau atât cojoace din piele de oaie, cât și haine scumpe de blană, unii fiind mai întâi blănari și apoi cojocari și invers” (Olteanu 1959: 139). O diferență clară se conturează abia în secolul al XVIII-lea, când blănarii³ se specializează în confeționarea hainelor scumpe din blană, destinate păturilor înstărite ale societății, în timp ce cojocarii realizează haine pentru populația mai modestă din orașe și sate. „Blana se purta și vara: ea era socotită ca «toaletă de gală» la toate prilejurile mari. <...> Cea mai mare parte din material îl căpătau ei de la Moscova și alte locuri ale Rusiei muscălești prin negustori speciali în astfel de călătorii la Cazaci, cari se și chiamă pentru aceia *cazaci*” (Iorga 1906: 168).

În prima jumătate a secolului al XVIII-lea, s-a introdus moda orientală în îmbrăcăminte și încălțăminte, mai ales în orașe și târguri, ceea ce „a determinat apariția unei noi categorii de meșteșugari, despărțită din rîndul blănarilor și cojocarilor <...> *ișlicarii* și *calpaccii*” (Olteanu, Șerban 1969: 270), care furnizau ișlice și calpace boierilor „din toate stările”, slujbașilor administrației locale și târgoveților înstăriți. La sfârșitul secolului al XVIII-lea, „încep să se diferențieze din rîndul cojocarilor meșterii *cușmari*, *căciulari*” (Olteanu et al. 1969: 368).

Situația este asemănătoare și în domeniul confeționării obiectelor de încălțăminte, al *cizmăritului*, meșteșug cu care se ocupau *cizmarii* și *ciubotarii*. „Deși operațiunile de prelucrare sunt comune ambelor categorii, se pot distinge totuși deosebiri în calitatea materialului pe care-l lucrează, ceea ce determină și cele două categorii sociale de clienți, pentru care erau destinate obiectele confeționate” (Olteanu 1959: 140). Cizmarii confeționau obiecte de încălțăminte de lux, destinate, în cea mai mare parte, păturilor înstărite ale societății, iar *ciubotarii* realizau cizme obișnuite, încălțăminte din piele groasă și opinci pentru uzul maselor largi. Prin preocupările profesionale, *tălpălarii*, care pregăteau materialul pentru încălțăminte, adică „dubăscu piei și facu teletine”, erau strâns legați de *ciubotari* (Pavlescu 1939: 279, Olteanu et al. 1969: 177). Alte categorii de meșteșugari, care nu au atins importanța cizmarilor, deoarece produsele lor aveau o utilitate socială mai restrânsă, erau *opincarii* și *cârpacii* (Olteanu et al. 1969: 134). Mențiunile documentare referitoare la meșterii opincari sunt rare, deoarece numărul lor, comparativ cu ceilalți meșteșugari care prelucrau pielea, era mult mai mic. Aceasta se explică și prin faptul că majoritatea țăranilor își confeționau singuri opinci în propria gospodărie. „Din ramura cizmăritului s-au

desprins *mestegiii* (pantofari de lux), cu o atestare din 1628: *Stanciu mestegiu*; *cavații* (cizmarii de rînd)” (Olteanu et al. 1969: 177); *condurarii* sau *conduragii*, care confeționau încălțăminte fină, purtată numai în casă; *papugiii* sau *papucarii*, care aveau marfă lucrată pentru a fi purtată atât pe uliță (din piele mai groasă), cât și în casă (din piele mai fină); *iminingii* sau *iminingii* „care lucrau iminei, adică pantofi din piele de capră colorați în galben, purtați mai ales de către boieri și de orașeni înstăriți” (Olteanu et al. 1969: 370); *pantofarii* etc.

Din domeniul *curelăritului* se evidențiază *șelarii* și *curelarii*, „care confeționau piese de harnașament” (Olteanu et al. 1969: 84, 175), în special șei, hamuri, hățuri, frâie, curele, chingi, dârlogi, tocure, trăgători etc., iar numărul lor era mult mai mic decât al altor categorii care se ocupau cu prelucrarea pieilor. Documentele îi mai menționează pe *sonorarii* (adică *șelari*) (Clit 2023: 496, MDA 2003: 783) și pe *șepcarii*, care confeționau „șepcile de piele menționate în privilegiile liovenilor din secolul XV” (Cosătescu 1932: 635). *Săhăidăcarii* (sau *săidăcarii*), documentați mai întâi în Moldova și ulterior și în Țara Românească, erau meșterii pielari care confeționau tolbele de piele pentru săgeți, dar, la jumătatea secolului al XVIII-lea, au început să se ocupe și cu „tapițatul și îmbrăcatul cărților în piele” (Olteanu et al. 1969: 177, 272).

Meseriile menționate reflectă nu doar ocupațiile strămoșilor, ci și structura socială și economică a comunităților rurale și urbane din trecut. Ele contribuie la reconstituirea fondului lingvistic, istoric și cultural al epocii și permit o mai bună înțelegere a legăturii dintre meșteșugurile tradiționale din domeniul prelucrării pieilor și formarea numelor de familie în limba română.

Așadar, în perioada medievală, pe măsură ce numele de familie se consolidau, multe dintre ele își aveau originea în industriile meșteșugărești asociate prelucrării pieilor, derivând din termeni care reflectau preocupările și activitatea meșterilor.

În târgurile importante ale Moldovei medievale și premoderne, au existat forme de organizare profesională ale meșteșugarilor din domeniul pielăriei. Documentele istorice – recensăminte, registre fiscale, cărți funciare, hrisoave, conscripții și cronici – atestă prezența unor meșteșugari organizați în ținuturile Orhei și Lăpușna, printre care *tăbăcarii*, care foloseau pentru tăbăcire scoarța de stejar din pădurile apropiate; *cizmarii*, prezenți în târguri sau menționați în listele de contribuabili fiscali pentru domnie; *curelarii*, care aprovizionau armata cu hamuri, șei și opinci; *cojocarii*, atestați ca martori la diverse vânzări etc. Această situație indică prezența unei struc-

turi organizate de meșteșugari, care lucrau constant pentru comunitate. În documente, aceștia erau, de obicei, identificați prin numele de botez, căruia i se adăuga denumirea ocupației practicate. Exemple relevante apar în studiul *Moldova în epoca feudalismului* (MEF), bazat pe Recensămintele populației Moldovei din anii 1772–1773 și 1774, care consemnează, în ținutul Orhei-Lăpușna, diverse categorii de meșteșugari, evidențiind astfel continuitatea și organizarea acestora:

blănari (6 persoane): Ioniță, blănar (p. 418); Vasile, blănar (p. 429); Neculai, blănar (p. 433); Ștefan, blănar, ruptaș (p. 434); Grigoraș, blănar, scutelnic a spatarului Rașcanului (p. 435) etc.;

ciubotari (28 de persoane): Ioniță, cibotar (p. 400), Vasile, cibotar (p. 401), Lupul, cibotar (p. 401), Nichita, cibotar (p. 402), Gheorghii, cibotariu (p. 405), Sâmbion, cibotar (p. 410), Vasile, cibotar (p. 413), Axănti, cibotar (p. 413), Radu, cibotar (p. 413), Gheorghii, cibotar (p. 415), Grigori, cibotar (p. 415), Gavril, ciobotar (p. 416), Neculai, ciubotar (p. 418), Grigori sin ciubotar (p. 420), Grigoraș, ciubotar (p. 421), Alexa, cibotariu (p. 423) etc.;

cojocari (41 de persoane): Andronic, cojocar (p. 401), Toader, cojocar (p. 402), Nastasă, cojocar (p. 403), Grigoraș, cojocar (p. 404), Costandin, cojocar (p. 406), Toader, cojocar (p. 408), Dănilă, cojocar (p. 410), Ștefan, cojocar (p. 412), Vasile, cojocar (p. 412), Ermorache, cojocar (p. 413), Leonte, cojocar (p. 413), Enachi, cojocar (p. 413), Miron, cojocar (p. 414), Carp, cojocar (p. 415), Marin, cojocar (p. 415), Nicolai sin cojocar (p. 415), Miron, cojocar (p. 415), Agapi, cojocar (p. 416), Ștefan, cojocar (p. 423), Ioniță brat cojocar (p. 432) etc.;

hămurari (4 persoane): Nicolai, hămurar (p. 415), Gheorghii, hămurariu (p. 423), Lupul, hămurar (p. 433), Dumitrașco, hămurar (p. 433);

solonari/soronari (7 persoane): Vasile, solonar (p. 402), Andrii, solonar (p. 407), Nicolai, solonar (p. 415), Iftime, solonar (p. 446), Dorofteiu, soronar (p. 465) etc.;

șelari (4 persoane): Alexandru, șelar (p. 411); Ursul, șelar (p. 417); Ioniță, șelar (p. 417); Ștefan, șelar (p. 451);

tăbăcari (10 persoane): Ștefan, tăbăcar (p. 433), Iftimi, tăbăcar (p. 433), Ion, tăbăcar (p. 433), Costandin, tăbăcar (p. 433), Grigoraș, tăbăcar, volintir (p. 435) etc.

Numele ocupațiilor, inițial folosite ca supranume, s-au transmis de la o generație la alta în cadrul aceleiași familii, reflectând continuitatea meseriilor. Treptat, aceste supranume s-au fixat și au devenit nume de familie stabile, care păstrează în denumirea lor ocupațiile purtătorilor, constituind astfel o sursă

importantă pentru studiul antroponimiei și al structurii sociale din trecut.

În continuare, este prezentată o listă de nume de familie atestate în prezent, a căror formare derivă din denumiri de meserii asociate domeniului prelucrării pieilor. Fiecare nume este prezentat prin forma standard, frecvența⁴ actuală, etimologia apelativului, variantele antroponimice și alte informații relevante, după cum urmează:

Blănaru – nume de familie purtat de 224⁵ de persoane. Derivă din apelativul românesc *blănar* „meseriaș care lucrează sau vinde blănuri” (DLRM 1958: 83). Variante: *Blănari* – 1; *Blanari* – 698, *Blănar* – 27.

Bondar⁶ – nume de familie purtat de 209 persoane. În limba româna literară, apelativul *bondar* este atestat doar cu sensul de insectă, respectiv „insectă zburătoare din familia albinelor” sau „insectă mare care bâzâie” (DEX 2009). Pentru numele de familie *Bondar* se propune o etimologie alternativă, în care apelativul *bondar* desemnează o meserie legată de confecționarea hainelor groase. Această ipoteză este susținută de dovezi dialectale și etnografice: verbul *a bondări* înseamnă „a (se) înfofoli, a (se) îmbrăca cu haine groase”, iar adjectivul *bondărit*, -ă, *bondăriți*, -te, *bondărât* desemnează pe cineva „înfofolit, îmbrăcat gros” (Ștef 2021: 57). *Bondăritul* este, de asemenea, atestat ca meșteșug tradițional, asociat realizării hainelor groase, confecționate din blană sau piele (Destinațiile 2022: 31). Dacă *a bondări* înseamnă „a se îmbrăca gros”, iar adjectivul *bondărit* desemnează „îmbrăcat gros”, este foarte probabil ca *bondar* să fi desemnat meșterul care confecționa astfel de haine, în special *bonde* (sg. *bondă*⁷). Numele se formează prin combinarea apelativului *bondă* cu sufixul -ar, caracteristic desemnării ocupației. În acest fel, *bondar* reprezintă un nume de agent, care a fost transmis și păstrat ca nume de familie, conservând memoria unei ocupații tradiționale și integrându-se în sistemul antroponimic sub diverse forme și variante: *Bondari* – 1.232; *Bondaresco* – 6, *Bondarescu* – 1; *Bondareț* – 19, *Bondarets* – 5.

Calpagiu – nume de familie purtat de 8 persoane. Este format din apelativul *calpac* și sufixul -giu, sufix care indică ocupația și este echivalent cu formele *calpacciu* (variantă *colpacciu*) [tc. *kalpakçı*], folosit pentru a desemna „fabricantul sau negustorul de calpace”. Calpacele erau confecționate de blănari specializați, fiind un tip de căciulă cilindrică, înaltă și dreaptă, din piele neagră, îmblănită pe margini, purtată de elite (Pavlescu 1939: 592). Variante: *Calpajiu* – 32, *Calpacci* – 407; *Colpacci* – 94, *Colpajiu* – 2.

Caputari – nume de familie purtat de 6 persoane. Derivă din apelativul *căputar*, desemnând meș-

teșugarul specializat în aplicarea căputelor sau a tocurilor la încălțăminte, respectiv „cizmar care pune căpute” (MDA 2001: 427).

Cazacliu – nume de familie purtat de 309 persoane. Derivă din apelativul *cazacliu* [tc. *kazakli*], care reflectă o activitate comercială specializată în piei și blănuri de lux, importate, și desemnează „negustorul care aducea din Rusia blănuri scumpe” (Scriban 1939).

Chiurcciu – nume de familie purtat de 432 de persoane. Este format din *chiurc* „cojoc” (DAR 2019: 79) și sufixul *-ciu*, sufix care indică ocupația, similar cu sufixul *-ar* sau *-giu*. Astfel, *chiurcciu* desemnează „persoana care fabrică sau vinde haine de blană, adică cojocar, blănar”. Variante: *Chiurcci* – 201, *Chiurciu* – 3; precum și numele compus *Chiurciubaș* – 4, derivat din apelativul *chiurci-bașa*, cu sensul de „staroste al cojocarilor” (DAR 2019: 79).

Ciubotaru – nume de familie purtat de 3.109 persoane. Derivă din apelativul *ciubotar* și desemnează „meșterul care confecționează sau repară încălțăminte” (NODEX 2002). Conform documentelor, acești meșteșugari „aveau o calificare inferioară cizmarilor” (Olteanu et al. 1969: 55). Variante: *Ciubotari* – 13, *Ciubotărescu* – 11, *Ciubotariu* – 11; *Ciobotaru* – 434, *Ciobotari* – 239, *Ciobotar* – 39; *Cebotari* – 16.862, *Cebotaru* – 1.399, *Cebotar* – 527, *Cebotariu* – 11; *Cebotarescu* – 66; *Cibotari* – 2.311; *Cibotaru* – 1.115, *Cibotar* – 104; *Chebotar* – 35.

Ciuraru – nume de familie purtat de 138 de persoane. Derivă din apelativul *ciurar* și desemnează „persoana care face sau vinde ciururi” (DEX 2009). Variante: *Ciurar* – 54. Frecvența relativ redusă a numelui se explică prin reconversia profesională a majorității ciurarilor, care s-au orientat spre meseria de fierari (Răileanu 2011: 80).

Cîrpaci – nume de familie purtat de 2 persoane. Derivă din apelativul *cârpaci* și indică persoana care cârpește, adică „cel ce pune petice la o încălțăminte veche” (CADE 1926: 286; Șăineanu 1929). Termenul era folosit și cu sens ironic, depreciativ: – *Mi-ai pus piele scoaptă, cârpaciule, zise Mogorogea înfuriat. Ce fel de prieten îmi ești?* (Creangă 2002: 223), ceea ce a influențat frecvența redusă a numelui. Variante: *Cîrpac* – 53, *Carpaci* – 8.

Cojocar – nume de familie purtat de 10.490 de persoane. Derivă din apelativul *cojocar* și desemnează meșteșugarul care confecționează sau vinde cojoace, pieptare, blănuri, căciuli, șube, gulere la haine groase, mănuși, traiste, pungi (Șofranksky 2008, Șofranksky 2015: 8-14). Numărul mare de purtători reflectă importanța și răspândirea acestei meserii în comunitățile medievale și moderne. În documentele din Moldova, cojocarii sunt menționați atât în orașe,

cât și în sate: cei din orașe produceau și comercializau o varietate mai largă de obiecte, iar cei din sate prelucrau pieile adunate de la consăteni. De obicei, nu luau ucenici, pentru a nu spori concurența. Variante: *Cojocari* – 11.060, *Cojocar* – 802, *Cojocariu* – 11; *Cojucari* – 271, *Cojucar* – 33, *Cojucaru* – 11; *Cojacari* – 2; *Cojuhari* – 3.205, *Cojuhar* – 172, *Cojuharu* – 1 etc.

Conduraru – nume de familie purtat de 13 persoane. Derivă din apelativul *condurar*, desemnând „meșterul care face conduri, un fel de pantofi cu toc înalt și împodobiți cu broderii” (Călția 2011: 465). În documente se menționează că *jupâneșele nu purtau papuci, ci conduri, condurași, tot de proveniență turcească, ce se puneau peste terlici* (Pamfile 1910: 342). Variante: *Condurari* – 53, *Condurar* – 12.

Curelariu – nume de familie purtat de 3 persoane. Derivă din apelativul *curelar*, folosit pentru a desemna „meșteșugarul care face curele sau hamuri” (Șăineanu 1929). Deși reflectă tradiția îndelungată a meșteșugurilor pielăriei, numărul purtătorilor a rămas foarte mic, din cauza cererii reduse. Variante: *Curelaru* – 1, *Curalariu* – 1.

Cușmarencu – nume de familie purtat de 9 persoane. Este format din apelativul regional *cușmar* „căciular” (MDA 2010) și sufixul *-encu*.

Cușner – nume de familie purtat de 12 persoane. Derivă din apelativul regional *cușner* (variantă *cujner*) [germ. *Kürschner*], folosit pentru a desemna meșteșugarul care confecționează sau vinde cojoace, adică „cojocar” (Ștef 2021: 126). Variante: *Cușnir* – 4.419. La începutul secolului al XVII-lea, exista și o obligație față de domnie denumită *кожнир* (pielărit) (Olteanu 1957: 91).

Dubălaru – nume de familie purtat de 28 de persoane. Derivă din apelativul regional *dubălar* și desemnează meșteșugarul care „tăbăcea piei de animale domestice și sălbatice (cf. *dubălărie* „tăbăcărie”). Termenul este specific terminologiei tradiționale a pielăriei și reflectă una dintre etapele esențiale ale transformării pielii brute în material utilizabil. Variante: *Dubălari* – 22; *Dubalari* – 219; *Dubalaru* – 3, *Dubalar* – 5; *Dubolari* – 28, *Dubolaru* – 3, *Dubolarii* – 1.

Hămuraru – nume de familie purtat de 66 de persoane. Derivă din apelativul *hămurar* și indică persoana „care face sau vinde hamuri” (Șăineanu 1929). Variante: *Hamurari* – 183, *Hamuraru* – 38, *Hamurar* – 20; *Gamurari* – 357; *Gamurar* – 166, *Gamuraru* – 37; *Gămurari* – 15, *Gămuraru* – 4, *Gămurar* – 2.

Leder – nume de familie purtat de 3 persoane. Derivă din apelativul regional *ledăr* [germ. *Leder*] și indică persoana care practica meseria de *pielar* (Olteanu et al. 1969: 83) sau de *argăsitor* (MDA 2010).

Papucciu – nume de familie purtat de 37 de persoane. Este format din apelativul *papuc* și sufixul ocupațional *-ciu* [tc. *papușcu*] și indică „fabricantul de papuci” (Șăineanu 1929). Variante: *Papucci* – 30.

Rimer – nume de familie purtat de 4 persoane. Derivă din apelativul regional *rimer* și indică persoana care practica meseria de *curelar* (Olteanu et al. 1969: 83, 84).

Saidacaru – nume de familie purtat de 4 persoane. Derivă din apelativul *saidacar* (variantă *săidăcar*) și indică „meșterul care făcea tolbe pentru săgeți” sau „negustorul pielar” (Stati 2011: 255). Variante: *Saidacari* – 56;

Sighiartău – nume de familie purtat de 1 persoană. Derivă din apelativul regional *sighiartău* [magh. *szígyártó*, *szíjártó*] și indică persoana care practica meseria de *curelar* (MDA 2010).

Solonaru – nume de familie purtat de 510 persoane. Derivă din apelativul învechit *solonar* (variantă *soronar*) (Pavlescu 1939: 269, Ghibănescu 1921: 20) și indică „muncitorul care, în Moldova medievală, curăța grăsimea de pe pieile de animale” (MDA 2010; Câlția 2011: 468). Conform lui Pavlescu, *solonarii* erau, de asemenea, „negustori de pielărie” (1939: 125, 271). Variante: *Solonari* – 890, *Solonar* – 69.

Suciu – nume de familie purtat de 153 de persoane. Derivă din apelativul regional *suci* [magh. *szücs*] și indică persoana care practica meseria de „blănar sau cojocar” (Scriban 1939). Denumirea era folosită, în special, pentru cojocarii din Munții Apuseni ai Ardealului. Variante: *Szucs* – 2.

Șelaru – nume de familie purtat de 158 de persoane. Derivă din apelativul *șelar* (variantă învechită *șălariu*) și indică persoana care „confecționa sau vindea șele, curele, hamuri” (Scriban 1939). Variante: *Șelari* – 31, *Șelar* – 9; *Șalari* – 762, *Șalaru* – 442, *Șalar* – 18, *Șalariu* – 6.

Șlicaru – nume de familie purtat de 2 persoane. Format prin afereză din apelativul *ișlicar* și indica „fabricantul sau negustorul de ișlice” (Scriban 1939). Variante: *Șlicari* – 37, *Șlicar* – 2, *Șlicher* – 3.

Șolaru – nume de familie purtat de 6 persoane. Format din apelativul *șolă* și sufixul *-ar*, indică persoana legată de confecționarea *șolelor* „astfel erau numite opincile prin Arad” (Frâncu et al. 1888: 105). Variante: *Șolari* – 101, *Șolar* – 1.

Șuster – nume de familie purtat de 27 de persoane. Derivă din apelativul regional *șustăr* [germ. *Schuster*] și indică persoana care practica meseria de *cizmar*. Variante: *Șușter* – 1.

Tabac – nume de familie purtat de 870 de persoane. Derivă din apelativul *tabac* [tc. *tabāk*], mai rar folosit astăzi, și indică persoana care practica meseria de *tăbăcar*. Variante: *Tabacel* – 14.

Tăbăcaru – nume de familie purtat de 387 de persoane. Derivă din apelativul *tăbăcar* și indică „persoana care tăbăcea pieile pentru a le face mai durabile”, adică specialist în tăbăcitul pieilor. Variante: *Tabacari* – 574, *Tabacaru* – 194, *Tabacar* – 31.

Tălpălaru – nume de familie purtat de 6 persoane. Numele este derivat din apelativul *tălpălar* (variantă dialectală moldovenească *talpalar*) și indică persoana care „vindea tălpi de încălțăminte” (Șăineanu 1929) sau, mai general, era „negustor de piele de talpă” (Scriban 1939). Variante: *Talpalaru* – 36, *Talpalar* – 2, *Talpalari* – 1.

Tecaru – nume de familie purtat de 5 persoane. Format din apelativul *teacă* și sufixul *-ar*, indicând persoana care „confecționa teci” (Câlția 2011: 469).

Timaru – nume de familie purtat de 2 persoane. Derivă din apelativul regional *timar* și indică persoana care practică meseria de *tăbăcar* (Scriban 1939). Timari erau numiți tabacii/tăbăcarii din Ardeal, după cuvântul maghiar corespunzător *timár*. Variante: *Timar* – 2.

Tulumari – nume de familie purtat de 128 de persoane. Format din apelativul învechit *tulum* („sul de blănuri sau de piei, cuprinzând 20-40 de bucăți” – MDA 2010) și sufixul *-ar* și desemnează persoana care se ocupa cu fabricarea, transportarea, păstrarea sau vânzarea de *tulumuri* (suluri de piei sau blănuri) sau negustorul ambulant care aduna pieile de la sate și le vindea în târguri. Variante: *Tulumar* – 1.

Concluzii

Meșteșugurile tradiționale au constituit, în societatea premodernă, nu doar structuri economice funcționale, ci și forme simbolice ale organizării sociale. În acest context, activitățile asociate prelucrării pieilor au generat un corpus terminologic care a depășit funcția strict denominativă, devenind instrument de clasificare socială și vector de identificare individuală. Terminologia profesională s-a transformat astfel din desemnare ocupațională într-un mecanism de fixare identitară, contribuind la configurarea sistemului antroponimic.

Analiza demonstrează că numele de familie derivate din acest câmp lexical reflectă procesul de instituționalizare a supranumelui profesional și transformarea lui într-un antroponim ereditar stabil. Fixarea administrativă a numelor a consacrat această evoluție, marcând trecerea de la identificarea contextuală la identificarea nominală permanentă. În această dinamică, indicatorul socio-profesional își pierde treptat transparența semantică originară, devenind un antroponim autonom.

Distribuția formelor analizate evidențiază o dublă dimensiune: pe de o parte, prevalența elementelor provenite din fondul lexical românesc; pe de altă

parte, apariția unor forme de origine străină, rezultatul contactelor interetnice și al mobilității socio-economice regionale. Adaptările grafice, fonologice și morfologice atestă procese de acomodare lingvistică și de integrare culturală, confirmând caracterul dinamic al antroponimiei ca sistem deschis influențelor istorice și sociale.

Răspândirea acestor nume din arealele de origine în alte regiuni confirmă funcția antroponimelor de indicatori ai mobilității populației și ai circulației ocupațiilor. Antroponimia devine, astfel, un instrument indirect de reconstituire a traseelor socio-profesionale și a rețelilor de interacțiune interregională, oferind date relevante pentru istoria socială. Procesul de migrare „dintr-o anumită zonă spre zone limitrofe sau mai îndepărtate <...> este propriu oricărei societăți moderne” (Oancă 1998: 73).

Studiul susține conceperea antroponimului ca semn lingvistic complex, situat la intersecția dintre limbaj, structură socială și memorie culturală. Numele de familie nu reprezintă simple etichete identificatoare, ci depozite de informație socio-istorică, în care se conservă urmele organizării muncii, structurile economice și reprezentările colective ale comunităților tradiționale. Persistența acestor nume în uzul contemporan, în pofida dispariției sau transformării meseriilor originare, evidențiază capacitatea antroponimiei de a funcționa ca mecanism de conservare simbolică a trecutului.

Prin integrarea numelor de familie într-un cadru interdisciplinar, cercetarea evidențiază interdependența structurală dintre limbă, societate și cultură. Analiza numelor de familie derivate din terminologia prelucrării pieilor contribuie la consolidarea studiilor de antroponimie românească și la articularea unei perspective în care antroponimia se configurează ca un veritabil spațiu de conservare și transmitere a istoriei sociale, transformând numele de familie în structuri durabile ale memoriei culturale.

Note

* Acest articol a fost elaborat în cadrul subprogramului de cercetare 010301 „Perspective interdisciplinare asupra fenomenelor de confluență și de confruntare în domeniile lingvistic, literar și folcloric în spațiul basarabean ca limes civilizațional și frontieră geopolitică”, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM.

¹ „La noi însă, <...> prin unele locuri, meseriașii au fost numiți *potlogari*; <...>, era o rușine ca o fată de Român din popor să-și facă de lucru cu un *potlogar*, <...>, cu un *leghe*n, sau cum D-zeu îl mai numeau pe bietul meșteșugar. La noi, pentru scumpele noastre fete crescute la sate, nu era altă nădejde de măritiş decât: țărancă, dascăliță sau, dacă se putea, preuteasă, – dar *potlogăriță*, doamne ferește, mai bine să tot fetească!” (Ceva 1907: 610).

² „Din acest punct de vedere, jocarii breslași, considerați mai scrupuloși, înșirau în hrîsovul lor nu mai puțin de 21 de categorii de mărfuri, lucrate în mod exclusiv de ei” (Olteanu et al. 1969: 430).

³ *Blănarii* care lucrau pielea animalelor sălbatice pentru blana lor, erau numiți adesea și *cojocari* „*subțiri*”, pentru a se deosebi de *cojocarii* „*groși*”, care lucrau doar pieile de vite sau de oaie.

⁴ Frecvențele mari pot indica „vetrele antroponimice”, în timp ce frecvențele mici marchează „zonele de migrare a numelor” (Oancă 1998: 25).

⁵ Frecvența indicată este variabilă în timp, în funcție de evoluția demografică.

⁶ În dicționarul bilingv rus-român, echivalentul românesc pentru apelativul rusesc *бондарь* este *dogar*, *butnar* (Bolocan et. al. 1985: 84).

⁷ *Bondă* (variantea moldovenească și ardelenască a lui *bundă* „haină blănită”) cu sensul „cojocel scurt, fără mîneci, făcut din piei de miel și avînd pe față desene executate din fire de lână de diferite culori, pe care-l poartă țărani și țărancele” (DLRLC 1955–1957, Pușcariu 1921: 232).

⁸ *Ișlicul* era „căciula domnească de sobol, apoi căciula boierească, după a cărei formă și înălțime se cunoștea gradul boieriei (unele mari cât niște căldări)” (Scriban 1939).

Referințe bibliografice

- Boldur A. V. Ștefan cel Mare Voievod al Moldovei (1457–1504). Studiu de istorie socială și politică. Madrid: Carpații, 1970.
- Bolocan Gh., Voronțova T., Șodolescu-Silvestru E. Dicționar rus-român. București: Editura științifică și enciclopedică, 1985.
- CADE – Candrea I.-A., Adamescu Gh. Dicționar enciclopedic ilustrat. București: Cartea Românească, 1926.
- Câlția S. Așezări urbane sau rurale? Orașele din Țările Române de la sfârșitul secolului al 17-lea la începutul secolului al 19-lea. București: Editura Universității din București, 2011.
- Ceva despre meseriași. In: Țara noastră. Foaia poporană a asociațiunii, 1907, nr. 37, 608–611. https://archive.org/details/tara_noastra/T%CC%A7ara_noastra%CC%86_1907_001_037/page/610/mode/2up?q=potlog%C4%83ri%C8%9B%C4%83 (vizitat 10.09.2020).
- Clit C. Documente hușene. Vol. IV (1631–1865), 2023. <https://biblioteca-digitala.ro/?volum=32345-documente-husene--iv-2023> (vizitat 28.07.2025).
- Constantinescu N.A. Dicționar onomastic românesc. București: Editura Academiei RPR, 1963.
- Costăchescu M. Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare. Vol. II. Iași: Viața Românească, 1932.
- Creangă I. Amintiri din copilărie. București: Litera Internațional, 2002.
- Crețu Gr. Mardarie Cozianul. Lexicon slavo-românesc și tâlcuirea numelor din 1649. București, 1900. <https://archive.org/details/LexiconSlavo-romnesc/page/n287/mode/2up?view=theater> (vizitat 28.07.2025).
- DAR – Bulgăr Gh., Constantinescu-Dobridor Gh. Dicționar de arhaisme și regionalisme. Volumul I. București: Saeculum Vizual, 2019.

Destinațiile de turism cultural în Moldova. Ghid turistic Regiunea Centru, Republica Moldova – Galați, România, 2022. <https://www.adrcen-tru.md/libview.php?l=ro&idc=550&id=4260&t=/Studii-i-publicatii/Dezvoltarea-regionala/Destina-tiile-de-turism-cultural-in-Moldova-Ghid-turistic-Regi-unea-Centru-Republica-Moldova-Galati-Romania> (vizitat 28.07.2025).

DEX – Dicționarul explicativ al limbii române. Ediția a II-a revăzută și adăugită. București: Univers Enciclopedic Gold, 2009.

DLR – Dicționarul limbii române (DLR). Serie nouă. Tomul VIII, partea a 4-a. Litera P POGRIJENIE – PRESIMȚIRE. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1980.

DLRLC – Dicționarul limbii române literare contemporane. Dimitrie Macrea, Emil Petrovici (coordonatori), alc. Rosetti et al. (colectiv). București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1955–1957.

DLRM – Dicționarul limbii române moderne. București: Editura Academiei Republicii Populare Române, 1958.

Frâncu T., Candrea G. Românii din Munții Apuseni (Moții). București: Tipografia modernă, 1888.

Ghibănescu Gh. Catastihul Iașilor din 1775, ulițele respective. In: Buletinul Muzeului municipal din Iași, anul I, fascicola I, 1921, 1-40.

Iorga N. Negoțul și meșteșugurile în trecutul românesc. București: Minerva, 1906.

Ischimji A., Condaticova, L. Prelucrarea pielii și blănurilor în RSS Moldovenească: sectorul industrial versus sectorul artistic. In: Revista de Etnologie și Culturologie, vol. 38, 2025, 13-19.

MDA, 2001 – Micul dicționar academic. Vol. I. Literele A-C. București: Univers Enciclopedic, 2001.

MDA, 2003 – Micul dicționar academic. Vol. IV. Literele Pr-Z. București: Univers Enciclopedic, 2003.

MDA, 2010 – Micul dicționar academic. Ediția a II-a. București: Univers Enciclopedic, 2010.

MEF – Moldova în epoca feudalismului. Vol. VII, partea II. Recensământul populației Moldovei din anii 1772–1773 și 1774. Chișinău: Știința, 1975.

Oancă T. Geografie antroponimică românească. Metodă și aplicații. Craiova: Editura de Sud, 1998.

Oancă T. Nume de familie care provin din terminologia prelucrării pieilor. In: Philologia, nr. 2(317), 2022, 54-76.

Olteanu Șt. Meșteșugurile din Moldova în secolul al XVII-lea. In: Studii și materiale de istorie medie, 1959, 101-233.

Olteanu Șt. Un aspect al producției meșteșugărești în orașele din Moldova în secolul al XVII-lea. (Prelucrarea pieilor). In: Studii. Revistă de istorie, anul X, nr. 3, 1957, 87-111.

Olteanu Șt., Șerban C. Meșteșugurile din Țara Românească și Moldova în evul mediu. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1969.

Pamfile T. Industria casnică la români. București: Librăria „Socec & COMP”, 1910.

Pavlescu E. Economia breslelor în Moldova. București: Fundația Regele Carol I, 1939.

Pușcariu S. Etimologii și notițe lexicografice. In: Dacoromania, anul I, 1921, 224-244.

Răileanu V. Nomenclatura meșteșugărească: relevanță ei în onomastică. In: Philologia, nr. 3-4 (256), 2011, 75-83.

Răileanu V. Terminologia prelucrării pieilor reflectată în nume de familie. In: Lecturi în memoriam acad. Silviu Berejan. Conferință științifică națională (Chișinău, 22 mai 2025). Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova, 2025, 94-102.

Scriban A. Dicționarul limbii românești. (Etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologizme, provincialisme). Ed. I-a. Iași: Institutul de arte grafice „Presa Bună”, 1939.

Stati V. Dicționar moldovenesc-românesc. Ed. a II-a. Chișinău: Tipografia AȘM, 2011.

Șăineanu L. Dicționar universal al limbii române. Ed. a VI-a. Craiova: Scrisul românesc, 1929.

Șofranksy Z. Aspecte estetice în arta tradițională. In: Revista de Etnologie și Culturologie, vol. XVIII, 2015, 8-14.

Șofranksy Z. Geneza și evoluția cromaticii tradiționale în spațiul carpato-danubiano-pontic. Teză de doctor habilitat, 2008. archive.org/details/carti-df3/Geneza%20si%20evolutia%20cromaticii%20traditionale%20in%20spatiul%20carpato%20danubiano%20pontic/mode/2up?q=pieilor&view=theater (vizitat 28.07.2025).

Ștef D. Dicționar de regionalisme și arhaisme din județul Maramureș. Ed. a III-a (revăzută și adăugită). Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 2021.

Primit 20.02.2026

Acceptat 16.06.2026

Viorica Răileanu (Chișinău, Republica Moldova). Doctor în filologie, conferențiar, Universitatea de Stat din Moldova, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”.

Виорика Рэйляну (Кишинев, Республика Молдова). Доктор филологии, конференциар, Государственный университет Молдовы, Институт румынской филологии «Богдан Петричейку-Хашдеу».

Viorica Raileanu (Chisinau, Republic of Moldova). PhD in Philology, Associate Professor, Moldova State University, Institute of Romanian Philology „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”.

E-mail: viorica.razvant@gmail.com

ORCID: 0000-0001-7855-3412